

Nr 8

Utlåtande i anledning av skrivelse från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor angående anslag på tilläggsstat för utredning om riksdagens hus m. m.

På hemställan av bankoutsrottet i dess memorial nr 4 år 1967 beslöt riksdagen den 23 februari 1967 att *dels* bemyndiga styrelsen för riksdagens förvaltningskontor att föranstalta om en utredning av riksdagens lokalfrågor jämte viss programmering i enlighet med i memorialet angivna riktlinjer, *dels* för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 945 000 kr. till Utredning angående riksdagens hus m. m.

Enligt det förslag som förvaltningskontorets styrelse hade framlagt skulle utgångspunkten för den fortsatta behandlingen av lokalfrågan vara att riksdagen för framtiden skulle kvarstanna på Helgeandsholmen. Riksdagens på bankoutsrottets hemställan fattade beslut gick emellertid ut på att utredningen skulle innefatta även alternativ till lokalisering av riksdagens hus utanför Helgeandsholmen. I första hand avsåg denna utvidgning av utredningsuppgiften att även en förläggning på Nedre Norrmalm skulle övervägas. Medelsanvisningen till kostnader för utredningen begränsades till att gälla det belopp som förvaltningskontorets styrelse hade beräknat för det mera begränsade utredningsprojektet. Utskottet förutskickade dock att frågan om ytterligare anslag finge aktualiseras senare, därest medelsbehovet skulle komma att öka.

I sin nu framlagda skrivelse till riksdagen den 17 januari 1968 (*bilaga*) redogör *styrelsen för riksdagens förvaltningskontor* för utredningsarbetets gång och för planerna beträffande publicering av utredningsresultaten samt anmäler att de totala utredningskostnaderna beräknas uppgå till 1 625 000 kr. Det ökade medelsbehovet föranleds delvis av den av riksdagen beslutade utvidgningen av utredningens omfattning. En kostnadspost på 225 000 kr. avser grundundersökning på Helgeandsholmen. En detaljerad redovisning av utredningskostnaderna återfinns i skrivelsen med därtill hörande bilagor. På grundval därav hemställer styrelsen att riksdagen skall utöver tidigare anslag anvisa 680 000 kr. för utredningen.

Utskottet. Med hänsyn till de omständigheter som styrelsen för riksdagens förvaltningskontor redogör för finner utskottet det naturligt att den kostnadsram som ursprungligen beräknades för utredningen om riksdagens hus måste överskridas. Utskottet har ingen erinran mot den av styrelsen nu framlagda reviderade kostnadsberäkningen och vill därför föreslå att ytterligare medel anvisas på grundval av denna.

Bihang till riksdagens protokoll 1968. 8 saml. Nr 8

Av skrivelsen framgår att förvaltningskontorets styrelse beräknar att vid månadsskiftet mars-april 1968 kunna med eget utlåtande redovisa utredningens resultat för riksdagen.

I sitt följande utlåtande, nr 9, behandlar utskottet frågan om viss projektering av provisoriska lokaler för riksdagen, avsedd att genomföras under tiden fram till dess slutlig ställning senare under våren 1968 tas till riksdagens lokalproblem i dess helhet.

Åberopande vad ovan anförts hemställer utskottet,

att riksdagen med bifall till förevarande framställning från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor måtte på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68 anvisa till *Utredning angående riksdagens hus m. m.* ett reservationsanslag av 680 000 kr.

Stockholm den 20 februari 1968

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Nils Theodor Larsson (cp), Lundin (s)* och Enarsson (h);

från a n d r a kammaren: herrar Regnéll (h), Hagnell (s), Berglund (fp), Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Ekström i Iggesund (s)*, Fridolfsson i Rödeby (s) och Ullsten (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

RIKSDAGENS FÖRVALTNINGSKONTOR

Till Riksdagen

På hemställan av bankoutskottet beslöt riksdagen den 23 februari 1967 att *dels* bemyndiga styrelsen för riksdagens förvaltningskontor att föranstalta om en utredning av riksdagens lokalfrågor jämte viss programmering i enlighet med vissa av utskottet angivna riktlinjer, *dels* på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1966/67 anvisa ett reservationsanslag av 945 000 kr. till Utredning angående riksdagens hus m. m. (BaU 1967: 4, Rskr 84).

Kungl. Maj:t har uppdragit åt byggnadsstyrelsen att biträda förvaltningskontoret vid utredningens genomförande. I skrivelse den 10 mars 1967 till byggnadsstyrelsen uppdrog förvaltningskontorets styrelse, med överlämnande av ett exemplar av bankoutskottets memorial 1967: 4, de huvudsakliga riktlinjerna för utredningens bedrivande. Som underlag för utredningen fastställde styrelsen den 27 april 1967 ett preliminärt lokalprogram för riksdagen efter övergång till enkammarssystem samt om- eller nybyggnad av riksdagens hus.

Såsom framgått av det föregående igångsattes utredningen så gott som omedelbart efter riksdagens beslut i februari 1967. Utredningsarbetet nätverksplanerades under medverkan av konsultföretag och den därvid beräknade tidsåtgången har i allt väsentligt kunnat hållas. Styrelsen räknar med att vid månadsskiftet mars-april 1968 med eget utlåtande kunna redovisa utredningens resultat för riksdagen. Till denna tidpunkt skall även till utredningen hörande, i större skala framställda huvudritningar ha omritats i enlighet med en metod som möjliggör fotografering till mindre format för intagning i riksdagstrycket samt modeller ägnade att belysa utredningsresultaten tillhandahållas och utställas. Med hänsyn till förutsedd efterfrågan på utredningsmaterialet avser styrelsen att — vid sidan om riksdagstrycket — publicera materialet i ett särskilt tryckt betänkande, som vid nyss angiven tidpunkt tillställs riksdagens ledamöter m. fl. samt därefter hålles till salu.

I överensstämmelse med riksdagens beslut avser utredningen även frågan

STYRELSEN FÖR RIKSDAGENS FÖRVALTNINGSKONTOR

Ang. anslag på tilläggsstat för utredning om riksdagens hus m. m.

Dnr I: 133/66

Dnr I: 159/67

1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1968. 8 saml. Nr 8*

om provisoriska lokaler för riksdagen under tiden för om- eller nybyggnad fr. o. m. den 1 januari 1971 efter ev. övergång till enkammerssystem.

Vid föredragning inför förvaltningskontorets styrelse den 18 maj 1967 redovisade byggnadsstyrelsen en förnyad beräkning av resursbehov och kostnader för utredningen med beaktande även av alternativet Nedre Norrmalm, kostnaderna för grundundersökning på Helgeandsholmen m. m. Medelsbehovet för utredningen beräknades härvid till 1,3 milj. kr. Någon annan bedömning föranleddes ej av den förnyade budgetplan som upprättades den 22 september 1967.

Den 10 november 1967 har vederbörande konsultföretag under byggnadsstyrelsen upprättat ytterligare en budgetplan på basis av bl. a. expertinsatsernas omfattning t. o. m. oktober månad 1967. Enligt sistnämnda budgetplan beräknas de med utredningen, inklusive utredningen om riksdagens eventuella provisoriska lokalisering utanför Helgeandsholmen fr. o. m. den 1 januari 1971, förenade kostnaderna uppgå till 1,5 milj. kr. Med skrivelse den 13 november 1967 (*bilaga 1*) har byggnadsstyrelsen överlämnat sistnämnda budgetplan till styrelsen för riksdagens förvaltningskontor.

Det ökade medelsbehovet i förhållande till det för utredningen anvisade anslaget sammanhänger i ej ringa grad med den av riksdagen på bankoutskottets hemställan beslutade utvidgningen av utredningens omfattning till att avse även Nedre Norrmalm, en kostnadsmässig eventualitet som bankoutskottet även räknade med i sitt memorial 1967: 4 (s. 4). Alternativet Nedre Norrmalm innebär nämligen ej blott ett enda alternativ utan fordrar för att riksdagen skall få tillräckligt underlag för bedömningen att olika underalternativ utreds med lokalisering av riksdagens hus till olika kvarter och med skilda antaganden om den stadsplanemässiga förutsättningen. Med hänsyn till de ingrepp i redan fattade beslut och av Stockholms stad uppgjorda planer som är förenade med Nedre Norrmalmsalternativet behövs dessutom utredning om kostnaderna för markförvärv och om tidsåtgången vid ett ev. förverkligande av detta.

Det förtjänar vidare framhållas att genomförandet — trots utvidgningen av utredningens direktiv — inom den av styrelsen förutskickade tiden av ca ett år av en utredning av denna betydelse, svårighetsgrad och totala omfattning krävt och under återstoden av utredningen förutsätter större expertinsatser än som bedömdes erforderliga vid utredningsanslagets beviljande. Å andra sidan har kostnaden per experttimme delvis kunnat hållas lägre än i den ursprungliga kalkylen. Kostnaden per arkitekttimme ligger exempelvis på 50 kr. 40 öre för den t. o. m. oktober 1967 under professor Sven Silows ledning förbrukade tiden, 6 082 timmar. Med professorerna P. Hedqvist och S. I. Lind, vilka anlitas som konsulter för ett alternativ med nybyggnad på Nedre Norrmalm resp. för ett ombyggnadsalternativ, gäller separata överenskommelser.

I de nu beräknade totala utredningskostnaderna ingår även ca 60 000 kr.

som bör reserveras för arkitektarbete före den av styrelsen i det föregående (s. 1) förutskickade utställningen i anslutning till utredningens offentliggörande och med redigering av betänkandet. Tryckningen av betänkandet avser styrelsen däremot att företa med anlitande av förslagsanslaget till riksdagstrycket.

Ett par ytterligare utgiftsposter bör vidare anmärkas. Den ena avser den ofrånkomliga grundundersökningen på Helgeandsholmen, inklusive riksbankens tomt, vilken beräknas dra en kostnad av ca 100 000 kr. Den andra avser de delvis i detalj gående studier och undersökningar som gäller en såvitt möjligt samlad lösning av riksdagens lokalproblem under en ev. övergångstid fr. o. m. den 1 januari 1971. För en sådan lösning har förvaltningskontoret uppgjort ett särskilt lokalprogram, som bl. a. tar sikte på en avsevärd förbättring av riksdagsledamöternas arbetsvillkor (högst två ledamöter per arbetsrum). Kostnaden för denna del av utredningen beräknas för samtliga huvudalternativ uppgå till 100 000 kr.

Anslaget till utredning angående riksdagens hus belastas också med några i förhållande till de förut nämnda mindre utgiftsposter. Den ena å 10 000 kr. avser ett av styrelsen på framställning av Sveriges arkitekturmuseum beviljat bidrag till en under våren 1967 på Stockholmsterrassen anordnad utställning angående Nedre Norrmalm, vid vilken riksdagen med hänsyn till den pågående utredningen ansetts böra vara företrädd. Till utställningen lämnades betydligt större bidrag av byggnadsstyrelsen och Stockholms stad. Den andra utgiftsposten på högst lika mycket avser inköp av ett godkänt examensarbete, utfört av fyra teknologer vid Tekniska högskolan, med förslag till om- och tillbyggnad av riksdagens hus på Helgeandsholmen. Slutligen torde för materialinköp m. m. till den förutnämnda utställningen i anslutning till utredningens offentliggörande böra beräknas ca 10 000 kr.

Sedan budgetplanen upprättades har förvaltningskontorets styrelse, på förslag av byggnadsstyrelsen, beslutat låta genomföra en kompletterande grundundersökning på Helgeandsholmen. Grundförstärkningskostnaderna i ombyggnadsalternativet kan väntas bli betydande. Den kompletterande grundundersökningen erfordras dels för att kunna bedöma möjligheterna att vid ett bibehållande av nuvarande riksdagshus avsevärt minska dessa kostnader genom en förenklad grundförstärkning, dels för att utröna om träpälarna och rustbädden under riksdagshuset angripits av bakterier, en tämligen nyupptäckt risk för träkonstruktioner under vatten om vilken man på forskningens nuvarande ståndpunkt vet ganska litet. Undersökningen som igångsatts omfattar dels fyra borrhål för bedömning av marklagrens genomsläpplighet, dels tre sänkbrunnar för bedömning av träpälarnas och rustbäddens kondition, särskilt med hänsyn till eventuella bakterieangrepp.

Kostnaderna för denna kompletterande grundundersökning kan beräknas uppgå till ca 125 000 kr.

Sammanlagt erfordras således för genomförande av den pågående utredningen om riksdagens hus m. m. ytterligare (555 000 + 125 000) 680 000 kr.

I skrivelse den 15 november 1967 till bankoutskottet hemställde styrelsen att utskottet måtte utverka riksdagens beslut om anvisande av de ytterligare 555 000 kr. som budgetplanen den 10 november 1967 utvisar. På grund av sedermera uppkommen oklarhet om omfattningen av bankoutskottets initiativrätt beslöt emellertid utskottet den 12 december 1967, med upphävande av ett den 21 november fattat beslut om hemställan i enlighet med styrelsens skrivelse, att lämna denna utan åtgärd. Vid utarbetande av föreliggande skrivelse till riksdagen i samma anslagsfråga har beaktats de nytillkomna kostnaderna (125 000 kr.) för den kompletterande grundundersökningen.

Hemställan

Åberopande vad sålunda anförts och med beaktande av föreliggande reservation på det för budgetåret 1966/67 anvisade reservationsanslaget till Utredningen angående riksdagens hus m. m. hemställer styrelsen för riksdagens förvaltningskontor

att riksdagen måtte besluta att på tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1967/68 till Utredning angående riksdagens hus m. m. i form av reservationsanslag anvisa 680 000 kr.

I handläggningen av detta ärende har deltagit, förutom undertecknad ordförande, vice ordföranden Andersson, ledamöterna Wörnberg, Augustsson, Sterne och suppleanten Sandell.

Stockholm den 17 januari 1968

RIKSDAGENS FÖRVALTNINGSKONTOR

På styrelsens vägnar:

Sigurd Lindholm

/Sture Lannefjord

13.11. 1967

*Styrelsen för riksdagens förvaltningskontor***Riksdagshusutredningen 1967***Beräknade kostnader för utredningen t. o. m. mars 1968*

Som underlag för styrelsens för riksdagens förvaltningskontor framställning till riksdagen om medel för utredningen låg dels en beräkning om medelsbehovet utförd av förvaltningskontoret dels en under hand lämnad bedömning som gjorts inom byggnadsstyrelsen. Härvid hade förutsatts att utredningen skulle avse två alternativ, om- resp. nybyggnad på Helgeandsholmen. I avsaknad av direktiv hade program och plan för utredningen ej kunnat göras varför kostnadsbedömningen fick grundas på erfarenhet från andra utredningsuppgifter och överslagsberäkning av erf. resursbehov i form av konsulttimmar m. m. Av dessa skäl betraktades de uppgivna kostnaderna som relativt osäkra.

Riksdagen anvisade de av förvaltningskontoret begärda medlen 945 000: — kr. Samtidigt begärde dock riksdagen att även ett tredje alternativ, förläggning till Nedre Norrmalm, skulle ingå i utredningen.

I skrivelse den 10.3.1967 uppdrog förvaltningskontorets styrelse åt byggnadsstyrelsen att utföra utredningen. Vid föredragning den 18.5 inför förvaltningskontorets styrelse redovisades en beräkning av resursbehov och kostnader för utredningen. Bl. a. på grund av de utökade direktiven bedömdes kostnaden då till 1 300 000: — kr. enligt följande plan.

Konsulter, 15 600 timmar à 60 kr.	936 000: —
Grundundersökning	80 000: —
KBS administrationskostnader	200 000: —
Modeller	30 000: —
Kopieringskostnader	20 000: —
Oförutsett	34 000: —
Summa kronor	<u>1 300 000: —</u>

Den 22.9 upprättades en ny budgetplan som kunde grundas på ökad kunskap om utredningens totala omfattning samt till och med augusti förbrukade arbetstimmar. Kostnaden beräknades fortfarande kunna hållas inom tidigare angiven ram om 1 300 000: — kr.

Ny budgetplan enligt [underbilaga] har upprättats den 10.11 och grundar sig bl. a. på förbrukad tid t. o. m. oktober månad. Kostnaderna bedöms totalt uppgå till 1 500 000: — kr. Orsakerna till kostnadsökningen är följande.

Budgeten, som avses utgöra underlag för styrelsens för riksdagens förvaltningskontor framställning till riksdagen om ytterligare medel för utredningen, innehåller samtliga förväntade kostnader för utredningsarbetet

inklusive arbete med redigering för riksdagstryck, utställning etc. t. o. m. februari samt övriga kostnader för fortsatt programmering under våren fram till dess riksdagen fattar beslut i lokaliseringsfrågan och anvisar ytterligare medel för arkitekttävling. I kostnaden ingår även det av RFK utbetalade bidraget till arkitekturmuseet och medel för inköp av examensarbete vid KTH. Erforderliga medel för fortsatt programmering avses ingå i posten oförutsett m. m.; övriga poster är nämligen beräknade med vissa plusmarginaler.

I kostnaden ingår 100 000: — kr. för att snarast kunna föra utredningen ang. provisorium i kv. Garnisonen så långt att, förutom att underlag erhålles för riksdagsbeslut, projekteringen kan forceras för byggnaden så att den kan stå färdig under hösten 1970. För det egentliga projekteringsarbetet avses t. v. anlitas de medel som ställts till styrelsens förfogande för byggnadens projektering som förvaltningsbyggnad.

Sammanfattningsvis må framhållas att ökningen av kostnaden från ursprungligen beräknade 945 000: — kr. till nu erforderliga 1 500 000: — kr. i huvudsak är att hänföra till att uppdraget utökats att även avse en alternativ förläggning till Nedre Norrmalm. För detta alternativ har det varit nödvändigt att studera flera underalternativ med förläggning till olika kvarter och med skilda antaganden ang. de stadsplanemässiga förutsättningarna. Detta alternativ kräver dessutom speciella undersökningar betr. förvärvskostnader och genomförandetider. Bland övriga orsaker till kostnadsökningen kan framhållas de studier som erfordras för en provisorisk förläggning av riksdagen till kv. Garnisonen under tiden för om- eller nybyggnad.

Sixten Larsson

/Nils Arne Rosén

Underbilaga

Riksdagsbyggnadsutredningen 1967

Budgetering av utredningskostnader t. o. m. mars 1968.

Arkitekten.

Kronor

Till och med oktober månad uppgår förbrukad tid till 6 082 timmar à 50: 40 kronor eller 306 000: — kronor.

Enligt budgetplan av den 22.9.1967 återstår sålunda för november och december 1967 179 000: — kronor eller 3 510 timmar med 51: — kronors timkostnad, vilket bedömes kunna reduceras till 164 000: — kronor eller 3 210 timmar.

Dessutom behöver cirka 60 000: — kronor reserveras under januari och februari 1968 för arkitektens redigeringsarbete med tryck och utställning..... 530 000: —

Byggnadskonstruktören.

Till och med oktober månad uppgår förbrukad tid till 2 841 timmar à 43: 90 kronor eller 124 900: — kronor.

Enligt budgetplan av den 22.9.1967 återstår sålunda för november och december 1967 50 100: — kronor eller 1 002 timmar med 50: — kronors timkostnad, vilket bedömes vara tillräckligt..... 175 000: —

Transport 705 000: —

Kronor

<i>VVS-konsulten.</i>	Transport	705 000: —
Till och med oktober månad uppgår förbrukad tid till 435 timmar à 64: — kronor eller 27 800: — kronor.		
Enligt budgetplan av den 22.9.1967 återstår sålunda för november och december 1967 17 200: — kronor eller 265 timmar med 65: — kronors timkostnad, vilket bedömes vara tillräckligt.....		
		45 000: —
<i>Elkonsulten.</i>		
Till och med oktober månad uppgår förbrukad tid till 274 timmar à 58: 70 kronor eller 16 100: — kronor.		
Enligt budgetplan av den 22.9.1967 återstår sålunda för november och december 1967 8 900: — kronor eller 137 timmar med 65: — kronors timkostnad, vilket bedömes vara tillräckligt.....		
		25 000: —
<i>Trafikkonsulten.</i>		
Till och med oktober månad uppgår förbrukad tid till 78 timmar à 58: — kronor eller 5 300: — kronor.		
Enligt budgetplan av den 22.9.1967 återstår sålunda för november och december 1967 24 700: — kronor eller 330 timmar med 75: — kronors timkostnad, vilket reduceras till 14 700: — kronor eller 195 timmar.....		
		20 000: —
<i>Tidplanering m. m.</i>		
Till och med oktober månad uppgår förbrukad tid till 842 timmar à 54: 20 kronor eller 45 600: — kronor.		
Enligt budgetplan av den 22.9.1967 återstår sålunda för november och december 1967 14 400: — kronor eller 240 timmar med 60: — kronors timkostnad, vilket bedömes vara otillräckligt bl. a. med hänsyn till det ökade antal alternativ som skall yt- och volymeräknas.		
Tidigare budgeterad kostnad ökas med 10 000: — kronor.....		
		70 000: —
<i>Professor P Hedqvist.</i>		
Enligt överenskommelse har professor Hedqvists arvode maximerats till.....		
		50 000: —
<i>Professor S. I. Lind.</i>		
Enligt överenskommelse har professor Linds arvode maximerats till 50 000: — kronor, vilket belopp bedömes vara otillräckligt.		
Tidigare budgeterad kostnad ökas med 30 000: — kronor.....		
		80 000: —
<i>Grundundersökning.</i>		
Kostnader för grundundersökningen enligt budgetplan av den 22.9.1967 är förändrade.....		
		100 000: —
<i>Modeller.</i>		
Enligt budgetplan av den 22.9.1967 bedömes modellkostnaderna komma att uppgå till 40 000: — kronor för åtta modeller, d. v. s. 5 000: — kronor per modell		
		40 000: —
<i>Kopiering.</i>		
Ursprungligt budgeterat belopp behålles.....		
		20 000: —
	Transport	1 155 000: —

K r o n o r

<i>Kv. Vinstocken.</i>	Transport	1 155 000:—
Kostnader för iordningsställande av bankhall och utställning av tidigare utredningar i Riksdagsbyggnadsfrågan har slutfakturerats.....		
		10 000:—
Tillkommande kostnader för utställning i mars 1968 bedömes uppgå till.....		
		10 000:—
<i>Provisorier.</i>		
Tidigare icke budgeterade kostnader för utredning av provisorier i samtliga alternativ bedömes numera uppgå till.....		
		100 000:—
<i>KBS:s administrationskostnader.</i>		
KBS:s administrationskostnader beräknas uppgå till cirka 10 % av ovanstående sammanlagda kostnader.....		
		150 000:—
<i>Diverse.</i>		
Bidrag till arkitekturmuseum.....		
		10 000:—
Eventuellt inköp av examensarbete utfört vid KTH.....		
		10 000:—
<i>Oförutsett m. m.....</i>		
		55 000:—
		Summa kronor
		1 500 000:—

Stockholm den 13 november 1967

BYGGLEDARE AB

Lennart Rudin

Riksdagsbyggnadsutredningen 1967

Sammanställning av konsultkostnader (utom Lind och Hedqvist)

Konsult	Förbrukat t. o. m. aug.	Förbrukat sept. o. okt.	Tillgängligt sept.—dec. samt jan. o. febr. för ark. redigerings- arbete	Återstår nov. o. dec. samt jan.o. febr. för ark. redige- ringsarbete	Sammanlagd kostnad
Arkitekt (utom Lind o. Hedqvist).....	182 000:—	124 800:—	348 000:—	224 000:—	530 000:—
Byggn.konstr.....	68 000:—	56 900:—	107 000:—	50 100:—	175 000:—
VVS-konsult.....	21 800:—	6 000:—	23 200:—	17 200:—	45 000:—
Elkonsult.....	8 300:—	7 800:—	16 700:—	8 900:—	25 000:—
Trafikkonsult.....	2 500:—	2 800:—	17 500:—	14 700:—	20 000:—
Tidplan m. m.....	12 600:—	33 000:—	57 400:—	24 400:—	70 000:—
Summa kronor	295 200:—	231 300:—	569 800:—	339 300:—	865 000:—

Stockholm den 13 november 1967

BYGGLEDARE AB

Lennart Rudin